

PaedDr. Vízkeleti László, PhD.
Magyar Tannyelvű Magán Szakközépiskola, Dunaszerdahely

Tehetséggondozás az iskolában – feladatok és kihívások

Amióta létezik oktatás, illetve iskola, azóta létezik tehetséggondozás, tehetségfejlesztés is. Itthon és külföldön is egyre gyakrabban kerülnek az érdeklődés középpontjába a témával kapcsolatos írások és kutatások. A tehetségeket fel kell térképezni, tudásukat és képességeiket pedig fejleszteni kell! Számos példát tudnék idézni tanári gyakorlatomból is, amikor szemmel látható átalakulásokon mentek keresztül olyan diákok, akikre korábban nem figyeltek fel, vagy nem motiválták őket kellőképpen. A tehetséggondozás mint téma mindig aktuális, de főként most, az iskola-kezdéskor.

Az iskola elsősorban az oktatás színtere, ahol a diák az alapvető ismeretek (alapiskola) után elsajátítja egy-egy szakterület specifikumait, illetve gimnáziumi oktatást abszolvál, utána pedig főiskolai vagy egyetemi pályán folytatja tanulmányait. Az oktatás mellett az egyén fejlődése szempontjából fontos, pontosabban annak részét képezi a nevelés is. Ez pedig minden pedagógus munkájának szerves velejárója. Gyakran elhangzik az a vélemény, hogy az iskola feladata az oktatás, a család pedig a nevelés. Ezzel a kijelentéssel nem tudok egyetérteni, ugyanis az iskola feladata nem korlátozódhat csak a nyelvtanra, irodalomra, történelemre vagy épp a matematikai, kémiai képletekre; annak szerves része a nevelés, a problémák felismerése és azok kezelése, illetve a segítségnyújtás azokban. Éppen ezért a pedagógusi hivatás nagyon összetett munka. Egyik ilyen feladat a tehetségek feltérképezése és azok továbbfejlesztése.

Iskolánk egyik vezérgondolata, hogy ösztönözzük a diákokat a társadalomtudományi, történelmi, anyanyelvi versenyeken való részvételre, szakmai megmérettetésekre hazai és határon túli intézményekben is. Egy szakközépiskolában az „esztétikai nevelés” vagy a képzőművészet kisé hátterbe szorul az idegen nyelvek és a szaktantárgyak mellett, ám a fi-

gyelmes tanár, osztályfőnök kiszűri azokat a diákokat, akik ilyen képességekkel rendelkeznek. Ennek eredményeképpen lettek diákjaink már több hazai és nemzetközi fotó- és rajzversenyen is díjazva.

Évente aktívan bekapcsolódunk helyesírási, történelmi, irodalmi versenyekbe. Ezenkívül diákjaink sikeresen szerepelnek egy-egy szakmai megmérettetésen is. Nagy sikert aratott az iskolai színjátszó csoportunk is. Ezek a sikerek nemcsak egy-egy szöveg betanulása, vagy épp a nagyszerű előadások, hanem az évek folyamán megfigyelhető átalakulások. Ezek az átalakulások akár pszichológiai szemszögből is megfigyelhetők, hogyan változik egy „nem köszönős”, problémás diák érett, udvarias, tiszteltető személyiséggé.

Ma már a fejlett országok oktatási programjának része az a gondolat, amit Czeizel Endre régóta hangoztat: A tehetséget keresni kell! Éppen ezért az első legfontosabb feladat a tehetséges diák beazonosítása. Az egyes támpontok általános szempontokat jelölnek meg, mint pl.: „jól dolgozik a tanuló, motivált a diák, a szülők aktívan együttműködnek az iskolával”. Ezek utalhatnak a tanuló képességeire, tehetségére, de többnyire inadekvát azonosítási szempontok, mivel az azonosítás nem a gyerek által felmutatott kognitív és egyéb jellemzőket célozza meg, inkább az iskola és a tanár által megfogalmazott elvárások teljesítését. Az ilyen típusú azonosítás jóindulatú ugyan, de gyakran pontatlan, elfogult, s nem is hatékony. A tehetséggondozással foglalkozó szakirodalom leginkább a rendszerszerű azonosítás kialakítását preferálja. Ennek lényege abban rejlik, hogy a pedagógus többfajta módszert alkalmaz diákjainak feltérképezése érdekében. Komplex azonosítás tesztesek lehetővé a kérdőívek és felmérések, az iskolapszichológus véleménye, szülői jellemzés, tanuló-társak jellemzése. Csak a rendszer-jelleg biztosíthatja a tehetségigéret

korrekt azonosítását, s ez nagy esélyt ad arra, hogy a jó adottságú tanuló ne kallódjon el az iskolában. Minél több forrásból szerzünk információt a tanuló teljesítményéről, képességéről, annál megbízhatóbb az azonosítás. A tehetségfejlesztés hosszú időn át a képességek minél magasabb szintre emelésére koncentrált, a tehetséggondozás komplex modelljei (legismertebb a Mönks-Renzulli-féle, illetve a Czeizel-modell) irányították rá a figyelmet, hogy hatékony képességfejlesztés sem lehetséges sokirányú személyiségfejlesztés és megfelelő szociális kapcsolatrendszer nélkül.

A beazonosított, tehetséges diáknál továbbra is fontos az erős oldalak fejlesztése. Ugyanakkor nem mondhatunk le a tehetségesnek látszó gyermek gyenge oldalának fejlesztéséről sem. Itt a hiányosságokat kell feltérképezni, melyek akadályozzák a tehetség fejlődését. Csaknem minden tehetséges tanulóknál lehet olyan pont, amely akadályozhatja az erős oldal kibontakozását. Ilyen lehet pl. az alacsony önértékelés, a kiemelkedő teljesítmény mellett egy-két tantárgyból jelentkező súlyos hiányosságok. Ezeket szakszerűen diagnosztizálni kell, ami azt jelenti, hogy a pedagógus munkája mellett elengedhetetlen a pszichológus közreműködése. Megfelelő légkör biztosítása nélkül lehetetlen a tehetségek kibontakozása. Az intenzív fejlődéshez elengedhetetlen a kiegyensúlyozott társas kapcsolat pedagógus és diák közt. A megfelelő légkör biztosítani fogja a tehetséges diákok kibontakozását és fejlődését.

Egyre szélesebb körben elterjedt vélemény, hogy az oktatás nem korlátozódhat kizárólag a tanórákra. A hatékony iskolai tehetséggondozáshoz szabadidős, lazító programok is szükségesek. Ezek délutáni foglalkozások formájában valósulhatnak meg, melyet iskolánk ki is használ. A tanórák után a diákoknak lehetőségük nyílik arra, hogy szakköri tevékenység formájában tudásuk fejlődjön, illetve lehetőség nyílik arra, hogy

kibontakozzanak az idegen nyelvek, a sport vagy épp a logikai feladatmegoldások során.

A tehetségek fejlesztésében és kibontakozásában elengedhetetlen az iskola és a család intenzív együttműködése. Közhelynek tűnhet, de nagyon is igaz, hogy az iskola a tehetséggondozást nem tudja megoldani a család hatékony együttműködése nélkül. Ezt jelzi a világszerte elfogadott Mönks-Renzulli modell is, mely szerint az egyén tehetségének kibontakozásában három összetevő játsza a legnagyobb szerepet:

iskola – család – társak

Nagyon fontos összetevő a szülőkkel való folyamatos kapcsolattartás, információcsere, együttműködés. A „jó” osztályfőnök folyamatos kapcsolatban van diákjaival, ugyanakkor a szülőkkel is. Az együttműködés fontos, nemcsak a tehetséggondozásban, hanem az előforduló problémák kiküszöbölésében is. Az osztályfőnöknek lényeges szerepe van a tehetséges diák feltérképezésében, hiszen ő az, akinek a legjobban ismernie kell a diákjait. Miután megismerte őket – felmérte képességeiket személyes konzultációk vagy épp kérdőívek segítségével –, a tehetséggondozás fontos részesévé válik.

A fenti megállapításokban a tehetségek feltérképezésével, illetve a tehetséggondozás fontosabb tényezőivel foglalkoztunk. Amint e vázlatos áttekintésből is kitűnik, sokféle új pedagógiai és pszichológiai szempont vetődik fel, ha iskolai tehetséggondozó programjainkat az eddiginél is sikeresebbé akarjuk tenni. A siker fontos feltétele az is, hogy ezeket a szempontokat rendszerben összedolgozva érvényesítsük. A legfontosabb mégis az, hogy tudatosítsuk: a tehetségeket fejleszteni kell, nem szabad őket elveszni hagyni, teret kell adni a kibontakozásra, melynek megfelelő helyszíne épp az iskola.

A földrajzoktatás jelenlegi helyzete

Mgr. Varga Tamás

A közismereti tantárgy fogalma számos tudományterületet foglal keretei közé, ennek ellenére mégis egy, a maga nemében elengedhetetlenül fontos tantárgyat szeretnék bemutatni, mely tanítására szánt óraszám drasztikus csökkentésével a későbbiekben hatalmas hiányosságokat tapasztalhatunk majd. A földrajz, avagy a hivatalos kontextusban használatos geográfia a természettudományi szakterület alapismereteit magába foglaló és az alpműveltség magját adó tantárgyak egy csoportja, melyeknek oktatása történelmi hagyományokkal bír. Nézzünk csak végig a földrajz tárházában, milyen ismeretekre hívja fel a figyelmünket. Elsősorban a világ leírására, másodsorban pedig annak földtani, meteorológiai, víztani, állat- és növénytani ismereteinek teljes körű feltérképezésére irányítja a figyelmet.

A földrajz egy duális tudományág, mert nemcsak a földtudományokban kínál betekintést, hanem számos társadalomtudományi szakterület és annak alapismereteit is magába foglalja. Átfogó képet nyújt az univerzumról, annak tulajdonságairól

és részeiről, valamint az életet adó kék bolygóról, a Földről. A geográfia, mint ahogy azt a neve is mutatja, a Földet rajzoló vagy leíró természettudományi tantárgy foglalkozik lakóhelyünk geológiai, alaktani, légkör- és víztani, valamint talajtani feltérképezésével és annak minél pontosabb bemutatásával. Ugyancsak e tantárgy fő feladatai közé tartozik a társadalomtudományok birtokába sorolható szakágak bemutatása, melyekkel az ember épp az általános iskola felső tagozatán találkozik első alkalommal. Pontos képet ad a világunk gazdasági működéséről, településrendszereiről, népek és nemzetek tudományáról, valamint a kis- és nagytérségi, azaz a regionális földrajztudományról. Ezen szakterületek átfogó képet adnak világunk kontinenseinek államairól, politikai, vallási és nyelvi adottságairól.

A természettudományi tantárgyak helyzete a jelenlegi hazai oktatási rendszerben korántsem kielégítő. Országunk oktatási tervezete szerint az ISCED 2 az általános iskolák felső tagozatára a következő óraszámokban és nevelési területben határozta meg a földrajz órák helyzetét (táblázat).

A vizsgált tantárgyak óraszámjai az ISCED 2 alapján

Nevelési terület	Tantárgy	5. évf.	6. évf.	7. évf.	8. évf.	9. évf.	Összesen
Ember és társadalom	FÖLDRAJZ	heti 1 óra	heti 1 óra	heti 1 óra	heti 1 óra	heti 1 óra	5